

УДК 633.16:636.084.41

© 2008

В. О. Дорошук

С. С. Коваль, кандидат сільськогосподарських наук

Л. Б. Беценко

Вінницька ДСГДС Інституту кормів УААН

ВИРОЩУВАННЯ НОВИХ СОРТІВ ЯРОГО ЯЧМЕНЮ З ПОЛІПШУЮЧИМИ КОРМОВИМИ ЯКОСТЯМИ

Поліпшення кормових якостей зерна, збільшення у ньому вмісту незамінних амінокислот, зокрема лізину (4,4%), метіоніну (1,85) та триптофану (1,6%) відіграють важливу роль при годівлі тварин.

Згодовування суміші концентрованих кормів пшениці і ячменю в складі 40-50%, теличкам у період від 6 місячного віку до року, сприяє підвищенню жирномолочності у корів.

При відгодівлі свиней на 1 кг приросту використовується 4 кг ячменю, в той час як зерна пшениці – 7-9 кг.

Ячмінь – одна з високоврожайних зернових культур, яка має велику питому вагу у зерновому балансі країни. На Україні він займає друге місце після озимої пшениці. Різноманітне використання зерна ячменю (кормові, продовольчі цілі, для виробництва пива) визначає на нього постійний по-

пит. Зерно ярого ячменю за кормовими цінностями переважає пшеницю, кукурудзу та інші зернові культури. Воно краще збалансовано за амінокислотним складом. Близько 80% зерна йде для відгодівлі великої рогатої худоби, свиней, птиці. Навіть при 10% сирого протеїну, що міститься в зерні пивоварного ячменю вирощеного в Лісостеповій зоні України, в одному кілограмі міститься 100 г перетравленого білка та 1,28 к. од. Білок зерна ячменю вміщує 2,5-2,9% лізину. Багаторічними дослідженнями доведена можливість поліпшення кормових якостей зерна, збільшенням у ньому вмісту незамінних амінокислот, зокрема лізину (4,4%), метіоніну (1,8%) та триптофану (1,6%), які відіграють важливу роль при годівлі тварин.

У ячмінній соломі в 3,5 разу більше перетравного білка, ніж в житній, пшеничній і вико-вівсяній суміші. При відгодівлі свиней на 1 кг приросту живої ваги використовується 4 кг ячменю в той час, як зерна пшениці потрібно – 7-9 кг.

Актуальним стало питання пошуку нових сортів, які повинні мати в собі найповніший комплекс усіх господарсько цінних ознак: високу урожайність, відмінну якість зерна, стійкість до хвороб і шкідників, екологічну пластичність. Ця проблема успішно вирішена селекційним методом, підбором батьківських форм для схрещування.

Результати досліджень. *Сорт ярого ячменю Вінницький 28*, створений методом міжсорткової гібридизації. Занесений до Реєстру сортів рослин з 2004 року. Зони розповсюдження Лісостеп і Полісся. Авторське свідоцтво № 5293.

Відноситься до дворядних ячменів, стійкий до вилягання, до ураження хворобами гельмінтоспориозом, борошнистою россою, летючою сажкою. При повному дозріванні не осипається.

Середньостиглий, вегетаційний період 88 днів. Висота рослин 78 см. Зерно крупне, вирівняне. Маса 1000 зерен – 50 г, вміст сирого протеїну – 10,5%, екстрактивних речовин – 78,4%, плівчастість – 8,8%. Середня урожайність за роки випробування – 55,1 ц/га. Придатний для використання на кормові і пивоварні цілі.

Сорт ярого ячменю Лофант створений методом гібридизації. Занесений до Реєстру сортів рослин України з 2006 року. Зони розповсюдження Лісостеп і Полісся. Авторське свідоцтво № 06172. Відноситься до дворядних ячменів, середньостиглий, вегетаційний період 92-95 днів. Стійкий до вилягання та хвороб: борошнистої роси, карликової іржі, гельмінтоспориозу. Маса 1000 зерен – 45-50 г. Вміст сирого протеїну – 10,8-11,5%, екстрактивних речовин – 82%. Зерно придатне для викорис-

тання на пивоварні цілі. Середня урожайність за роки випробування склала 49 ц/га, потенціальна – 80-85 ц/га.

Сорт ярого ячменю Незабудка створений методом гібридизації. Занесений до Реєстру сортів рослин України з 2007 року. Зони розповсюдження – Лісостеп і Полісся. Авторське свідоцтво № 0751. Відноситься до дворядних ячменів, середньостиглий, вегетаційний період 94-98 днів. Стійкий до вилягання та хвороб: карликової іржі, гельмінтоспориозу. Висота рослини – 75-80 см. Маса 1000 зерен – 50-52 г. Вміст сирого протеїну – 11,4%, екстрактивних речовин – 80%. Зерно придатне для використання на кормові та пивоварні цілі. Середня урожайність за роки випробування склала 52-57 ц/га, потенціальна – 85-90 ц/га.

Сорт ярого ячменю Набат створений методом гібридизації. Занесений до Реєстру сортів рослин України з 2008 року. Авторське свідоцтво № 220. Зони розповсюдження – Полісся і Степ. Відноситься до дворядних ячменів, середньостиглий, вегетаційний період 96-97 днів. Стійкий до посухи, вилягання та хвороб: летючої сажки, борошнистої роси, гельмінтоспориозу. Висота рослини – 70 см. Маса 1000 зерен – 44-48 г. Вміст сирого протеїну – 10,3%, екстрактивних речовин 82%. Зерно придатне для використання на кормові та пивоварні цілі. Середня урожайність за роки випробування склала 52,0 ц/га, потенціальна – 85 ц/га. В ринкових умовах новий сорт повинен стати носієм економічного зростання і забезпечувати 20-25% прибутку.

Висновки. Поліпшення кормових якостей зерна ячменю, збільшення у ньому незамінних амінокислот, зокрема, лізину (4,4%), метіоніну (1,85) та триптофану (1,6%), при годівлі тварин сприяє підвищенню жирномолочності у корів і збільшує витрати концентратів на 1 кг приросту у свиней.

Бібліографічний список

1. В. А. Кононюк, З. Б. Борисонік. Ячмінь. – Видавництво «Урожай», 1986 р.
2. Каталог сортів рослин придатних для поширення в Україні. – Київ, 2006 р. Держсортслужба.